

PRVNÍ POHŘEŠOVANÉ JUDAIKUM ČESKÉHO PŮVODU VRÁCENO ZE SPOJENÝCH STÁTŮ AMERICKÝCH DO ČESKÉ REPUBLIKY

Židovskému muzeu v Praze a Federaci židovských obcí v České republice se podařilo završit historicky první případ úspěšné restituce pohřešovaného židovského rituálního předmětu původem z českých zemí. Synagogální opona z jižních Čech, kterou muzeum ve svých sbírkách postrádalo od poloviny 50. let 20. století a která se loni v dubnu objevila v nabídce newyorské pobočky aukčního domu Sotheby's, se po téměř 60 letech vrátila zpět do České republiky.

Letadlo, které v pondělí 10. března 2014 ráno v rámci pravidelné linky z New Yorku přistálo na letišti Václava Havla v Praze, na své palubě ukrývalo nenápadný, avšak unikátní náklad – řadu desetiletí pohřešované judaikum českého původu, které se vracelo domů. Vůbec poprvé v historii se tak uzavřel příběh, v němž se zrcadlí pohnuté osudy židovských komunit v Čechách a na Moravě ve 20. století.

Kus z hedvábného brokátu a sametu z roku 1855 věnovaný Moše a Chajele Liftšicovými se z Mladé Vožice dostal do židovského muzea, které v té době sloužilo jako jakési centrální sběrné místo judaik z území tzv. Protektorátu Čechy a Morava, v roce 1943. Původní židovská komunita ve Vožici byla během druhé světové války zcela zničena. Opona, evidovaná pod inventárním číslem 31.669, tak byla spolu s dalšími předměty z podobně postižených obcí v muzeu uchovávána i po skončení války. V jeho sbírkách se nacházela do roku 1956. Poté byla za dosud nevyjasněných okolností vyvezena ze země.

Znovu se na veřejnosti objevila až v dubnu 2013 jako jedna z položek aukce *A Treasured Legacy: The Michael and Judy Steinhardt Judaica Collection*, kterou pořádala newyorská pobočka aukčního domu Sotheby's. Poté, co ji pracovníci Židovského muzea v Praze v aukčním katalogu objevili a jednoznačně identifikovali, byla opona z aukce stažena a zadržena. Na základě dohody s Michalem Steinhardtem, jenž oponu do aukce vložil, pak byla předána k následnému transportu do Prahy, kde ji po nezbytných úředních procedurách převzali kurátoři muzea.

Mapování takových ztrát je jedním z úkolů týmu odborníků – uměleckých historiků, muzeologů a knihovníků, kteří se v Židovském muzeu v Praze současně věnují systematickému výzkumu vlastnické historie jednotlivých předmětů a knih z muzejních fondů. „Zkoumání historie vlastnictví nebo, jak se častěji říká, provenienční výzkum, je nedílnou součástí umělecko-historické a muzejní práce. Bez znalosti osudů uměleckých děl

a dalších kulturních předmětů, jež jsou mimo jiné nedílně spjaty s názory, vkusem a osudy jejich majitelů, nelze materiál smysluplně interpretovat. Znalost širšího kontextu okolností vzniku děl, ale i jejich následného putování napříč uměleckým trhem a nejrůznějšími sbírkami, je základní podmínkou pro rekonstrukci kulturní a sociální historie, a o tu jde v židovských muzeích především,“ říká kurátorka uměleckých sbírek muzea Michaela Sidenberg, která se vedle své kurátorské praxe již téměř patnáct let věnuje problematice kulturní devastace v období šoa a druhé světové války.

Ředitel Židovského muzea v Praze Leo Pavlát dodává: *„Kromě role svého druhu výjimečného kulturního institutu přibližujícího široké veřejnosti nejrůznější aspekty židovské historie, kultury a myšlení od prvopočátků židovského osídlení až po současnost má Židovské muzeum v Praze ještě jedno zcela výjimečné poslání: pečovat o zachování hmotného odkazu české a moravské židovské komunity. Paměť tohoto během pěti válečných let téměř zdecimovaného společenství našťěstí přežila v podobě unikátních sbírek, archivu a knihovny. Snahou všech, kdo v muzeu pracujeme, je nejen zachovat celistvost tohoto mimořádného dědictví, ale též usilovat o nápravu majetkových ztrát, jež byly způsobeny jednotlivcům. Židovské muzeum v Praze je proto setrvale aktivní při dohledávání individuálních vlastníků uměleckých děl a knih, které se dosud nacházejí v jeho fondech, a tam, kde je možné identifikovat předměty i potenciální žadatele, restituuje. Děje se tak přitom nad rámec české restituční legislativy, jež je v otázkách nápravy křivd způsobených obětí šoa a jejich pozůstalým v mnoha ohledech omezující.“*

V případě opony z Mladé Vožice se jedná o první zahraniční úspěch v oblasti restitučních nároků české židovské komunity reprezentované Federací židovských obcí v ČR. Její předseda Petr Papoušek k tomu uzavírá: *„Velice vážím vstřícného postoje a respektu k židovské komunitě v České republice, který v případě zadržené opony zaujali Michael Steinhardt a newyorská pobočka aukčního domu Sotheby's. Je to příklad hodný následování. Tato opona patří do České republiky a její místo ve sbírce pražského Židovského muzea je nezastupitelné – jediné tam, tedy v přesném historickém kontextu, má předmět svoji cenu. Chtěl bych věřit, že se brzy podaří získat také další do zahraničí zavlčené unikáty, jež jsou nedílnou součástí a nenahraditelnou oporou kolektivní paměti současné české židovské komunity.“*

Česká i zahraniční veřejnost si oponu bude moci prohlédnout jako jeden z exponátů výstavy „Příběh pokračuje: Přírůstky ve sbírkách Židovského muzea v Praze 1994-2014“, která bude v Galerii Roberta Guttmanna zpřístupněna od 24. dubna t. r.

Kontakt pro média a fotografie:

Jana Havlíková

T: 222 749 281, M: 603 867 285

E: jana.havlikova@jewishmuseum.cz

Hana Švolbová

T: 222 749 271, M: 605 246 233

E: hana.svolbova@jewishmuseum.cz